

Aigars Lielbārdis (Latvijas Universitāte)
LATVIEŠU DIASPORA KRIEVIJĀ: TIMOFEJEVKAS CIEMA PIEMĒRS

Atslēgas vārdi: *Austrumu diaspora, Krievija, 19. gadsimta migrācija, Timofejevka.*

19. gadsimta otrajā pusēsākās strauja migrācija no Krievijas impērijas rietumu guberņām (mūsdienu Latvijas un Igaunijas teritorijas) uz Iekšējās Krievijas lauku apvidiem un lielajām pilsētām (mūsdienu Baltkrieviju, Krievijas Eiropas daļu un Sibīriju). Pēc Vilberta Krasnā ziņām – 19. gadsimta 20. gados ap 200 000 latviešu dzīvoja Krievijas teritorijā. Migrāciju izraisīja galvenokārt sociālekonomiski faktori – labākas iztikas un peļņas iespējas. Pārceļoties uz mazāk apdzīvotām Krievijas impērijas teritorijām, izceļotāji ieguva lietošanā zemi, kas 19. gadsimtā bija viens no pārticības garantiem.

Timofejevka ir latviešu veidots ciems Novosibirskas apgabala Vengerovas rajonā. Ap 1895. gadu to dibināja izceļotāji no mūsdienu Latgales, galvenokārt no Ludzas apkaimes. Pirmās plašākas ziņas par latgaliešu dzīves vietām Sibīrijā 20. gadsimta sākumā sniedz katoļu priesteris Kazimira Skrindas ceļojuma piezīmes, pavadot bīskapu Jāni Ceplaku vizitācijas braucienā. Gan no K. Skrindas, gan no Sibīrijas latviešu pētnieka Augusta Melnalkšņa liecībām secināms, ka 20. gadsimta pirmajā pusē Timofejevka bija skaitliski lielākais latgaliešu ciems ārpus Latvijas – ar 540 iedzīvotājiem, 114 saimniecībām, savu pienotavu un ūdens dzirnavām.

2004. gada septembrī profesores Janīnas Kursītes vadībā notika pirmā plašākā zinātniskā ekspedīcija uz Timofejevku.⁶ Ciemā bija 170 iedzīvotāju, 66 no tiem sevi uzskatīja par latviešiem un brīvi runāja augšzemnieku dialekta izloksnē. Nākamā ekspedīcija, ko organizēja LU Humanitāro zinātņu fakultāte sadarbībā ar LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtu, notika 2006. gadā. Šajās ekspedīcijās gūtie materiāli tika publicēti rakstu krājumā „Latvieši latviešu acīm: Sibīrija. Timofejevka” (2011). Trešā zinātniskā ekspedīcija notika 2015. gadā, tās rezultātā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā 2016. gadā tika izveidota izstāde „Cita Sibīrija – latviešu ciemi Timofejevka, Lejas Bulāna, Sukinava”.

Ja vēl 2004. gadā Timofejevka joprojām bija viens no lielākajiem latviešu ciemiem Sibīrijā, tad šobrīd, ņemot vērā mūsdienu migrācijas un demogrāfijas procesus, iedzīvotāju skaits strauji sarucis. Ciema iedzīvotāju sastāvs mainās, gan vecajiem ļaudīm aizejot, gan vidējai un jaunākai paaudzei pārceļoties uz apkārtējiem lielākiem ciematiem un pilsētām, kur ir algota darba un izglītības iespējas.

Izmantojot vēstures avotus un lauka pētījumus Austrumu diasporā, referātā tiek atklāts izceļošanas vēsturiskais konteksts, vērtēti valodas un kultūras asimilācijas procesi, kā arī aplūkots Timofejevkas latviešu repatriācijas mēģinājums uz Latviju, ko 20. gs. 90. gadu sākumā bija iecerējusi Krievijas latviešu biedrības vadītāja Austra Boļševica. Timofejevkas piemērs – ciema vēsture, valodas un kultūras pēctecība paaudzēs, kā arī ļaužu likteņi – ļauj saskatīt līdzības ar latviešu ekonomisko migrāciju Eiropā mūsdienās.

⁶ 2003. g. vasarā šeit pētniecības darbu bija veicis latgalistikas entuziasts Armands Kūceņš, kas sadarbībā ar Ludzas pilsētas domi jau augustā deva iespēju trim latgaliešiem atbraukt uz Ludzu. Par to rakstīja kā „Ludzas Zeme“, tā „Vietējā Latgales Avīze“, sk. arī <http://latgola.lv/literatura/poezeja/armands.kucens/>. – Red.